

aragonès per a certs recipients de beguda (a Oz, V. de Tena, 1966, *botéhos*); *butihos* en el castellà baturro d'Olocau del Rei (1961).

Hi ha finalment una forma corresponent *botilla*, que entre nosaltres sembla ser d'antecedència mossàrab, com sigui que no n'hi ha documentació anterior a l'escr. mall. de 1683 (*AlcM*) i avui solament la tinc anotada de Fondegulla ('càntir', 1961) i de Banyalbufar, on vaig veure com els pescadors baixaven a una cala per «omplir d'aigua *sə butilə*».⁴

Derivats de *botella*: *boteller* 'oficial de la casa de reis i grans senyors, encarregat del vi' [fi S. XIII, *VidesR*, f.º 14: «con asò vis e ausis lo *boteler* del rey, qui donava vi ---»; *AlcM*], pres des d'antic del fr. ant. *boteillier*; ⁵ *botelleria* [1309, *AlcM*]. El mot sembla haver-se introduït en el valencià central des del castellà xurro i manxec: *butíca* 'pitxella de beure a galet amb dues anses' (diferent de *corxo*) a Bétera i Polinyà de Xúquer (on expliquen que els cadufos d'obra de les sèries d'abans eren com *-ices*), *-iça* a Càrcer (si excaven s'hi troba alguna *b-*) i fins a Monòver (*Canyissaes*, p. 104); *fer botiges* o *ser botijós* es diu del que «té llengua de drap, i parla embolicat, farfallós o tartamut» també diuen per això *fer botijes* y cànters (MGadea, *T. del Xè* I, 130; III, 16). *Botellada*; *botellaire*; *botellal*; *botellam* (col·lectiu del mot per a 'ampolla', Alaró, 1963, no em consta en quina acc. precisa). *Botellet*; *botelleta*; *botellola*; del citat castellanisme *botija*, *-ijos*, val. *botichós* o *botillós* «tartajoso, tartamudo» [1839-42, *Lamarca*]. *Embotellar* [1839, *Lab.*]; *embotellament*; *embotellador*.

¹ Leite, *Phil. Mirandesa* II, 307; Viterbo defineix el port. ant. *emboilhas* com a «*botas de vinho*, muito maiores que odres, feitas de couro». — ² Veg. «grandes tinajas o sean *botas* de tierra, en que se hacen los vinos», a Cuyo (Arg.) en el S. XVIII, segons els reports dels jesuïtes exiliats d'allà en aquell temps (Draghi, *Fuente Americana de Hist. Arg.*, 31, 46). Quelcom també en el *Glos. Mozárabe* de Simonet, s. v. *botia*. — ³ D'on el cast. *botamen* «pipería de un navío» [c. 1600, *DCEC*]. — ⁴ Notem que amb aquesta procedència mossàrab coincideix la pronúncia *-ilə* de *-ICULA* en mallorquí, car si fos mot de vella soca catalana hi sonaria *-iya* o *-ia* (cf. la meua nota sobre *Sóller* i *Mallorca* en *EntreDL*, vol. 1). És desencaminada la idea d'*AlcM* de pensar en un italianisme, no sols perquè ben pocs n'hi ha a les Balears, sinó perquè justament a Itàlia és un hispanisme: «*bottiglia* --- divenuta d'uso comune solo nel 600 --- da sp. *botilla*; *boticula* non figura mai in Itàlia nel Medio Evo; sp. *botilla* usata da Cervantes e Lz. de Ubeda, *Pic. Justina*; il Franciosini, c. 1615, che registra sp. *botilla*, ancor non fa motto di un it. *bottiglia*» (Zacc.). En cast., *botilla* és també mossarabisme, andalusí, i apareix primerament en Nebrija («*botilla para vino: utriculus, uterculus*»). — ⁵ És encara més antic a Aragó, però essent càrrec palatí és probable que allí sigui també un vell gallicisme que remunti als orígens franco-gascons del Comtat d'Aragó: *votillero*

-ilgero, en docs. de SJPeña de 1068 i 1073 (MzPi. *Orig.*, p. 282); d'on el derivat «bastecida la despensa y *botillería*» en la trad. cast. de Robert de Nola, c. 1525, p. 30.

BOTA, 'espècie de calçat', mot comú amb les altres llengües romàniques hispàniques i de França, d'origen incert. □ 1.ª doc.: 1181.

Apareix ja en docs. dels Templers de finals del S. XII, que si bé no consta amb seguretat que en llur forma present no fossin traduïts del llatí en data posterior als anys a què se'ls assigna, hagué de ser pocs anys més tard o ja llavors mateix; són reglamentacions per al funcionament de les cases dels templers: «cascun dels malaltes, per anar a cambres privades e retornar hagen pelisses a vestir, e *botes* a calsar, e capeyls de lana», a. 1181, i una altra de sentit comparable, dels anys 1201-1204, que citarem en extens a l'article *pitança* (Miret i Sans, *Templ i Hosp.*, pp. 540-543). És notable que aquesta paraula, que pel timbre obert de la *o* es distingeix de *bóta*, solament tingui aquesta distinció fonètica en els dialectes central, rossellonès i alguerès (Kuen, *AORBB* VII, 65), però s'hi confongui per tot no solament a Mallorca i Menorca sinó també (contra el que diu *AlcM*) en valencià¹ i en català occidental.² La coincidència fonètica amb *bóta* la comprova el diàleg mallorquí equívoc de què ens dóna fe P. d'Alc. Penya: «F. Mentres pendré es xocolate, / ses *botes* m'has de fregar. T. Des celler? F. Ses que hi ha allà», *IdOr* I, 74. En el Rosselló, en canvi, hi ha o oberta com en el català central (*bóta*, Saisset, *Catalanades*, p. 176). Es tracta principalment de calçat per muntar o en general per anar de camí: «*botes de camí*: ocrea», oposat a «espardenyes d'espert, de cànem o de feltre», OPou, *TbPu.*, a. 1575, p. 306; *botes ferrades* (Massó i T., *Croquis Pir.*, 161), que més tard s'ha dit més aviat *sabates ferrades*. Fr. *botte* [S. XII], oc. *bóta* [mj. S. XIII], angl. *boot* [1370-90, Chaucer], cast. *bota* [c. 1400, gloss. de Toledo],³ port. *bota*. La forma anglesa es considera d'origen francès, i també és probable que el castellà i portuguès el rebessin del català o del gallo-romànic. Però verament no se sap quin és l'origen del mot. Se li sol atribuir relació amb el fr. *pieu bot* 'peu arronsat congènitament, peu de pinya', *bot* 'esmuusat, sense punta', tenint en compte que el fr. *botte* designà primitivament un calçat groller, folrat per protegir del fred (*FEW*; Bloch; Gamillsche, *EWFS*) (mot, per la seva banda d'origen incert, veg. *DCEC*, s. v. *boto*), però en realitat no se sap; i l'opinió de Sainéan que més aviat el derivaria del fr. dial. i ant. *bot* 'gripau', it. *botta* id. [Princ. S. XIV, Boccaccio],⁴ em sembla almenys tan defensable i potser preferible, car és un fet que es repeteix bastant la comparació del calçat fort a un gripau, pel xip-xap d'aquest batraci quan cau de panxa en els bassals i el de les botes de fang o de pluja quan xipollegen damunt terreny mullat: aquest sembla ser en efecte l'origen (onomatopeico-expressiu) de *SABATA*. Altreament tant l'una etimologia com l'altra induirien a admetre que en català i fins a la